

Država ruši identiteto

»Zdi se mi sramotno, da kulturne organizacije, ki so se izkazale tako doma kot v tujini, kar na lepem ostanejo brez financiranja, in to kljub temu da so komisije njihove projekte odlično ocenile. Mislim, da se država ne zaveda, da s tem pravzaprav ruši družbeno identiteto,« je prepričan direktor fotografije Marko Brdar. Matjaž Ruš

Tina Poglajen

Trenutno najuspešnejši direktor fotografije pri nas, **Marko Brdar**, je za svoje delo tako doma kot tudi v tujini že dobil lepo število nagrad. Filme, ki jih je posnel, so prikazali na imenitnih filmskih festivalih po vsem svetu, denimo v Cannesu, Benetkah, Rotterdamu, Cottbusu, New Yorku in drugje. Najnovejšo priznanje je za svoje delo dobil z nagrado Prešernovega sklada.

Brdar, ki je med drugim sodeloval pri filmih, kot sta *Zenit* hrvaškega režiserja Daliborja Matanića in *Mama* Vlada Škafarja, je sprva študiral filozofijo, nato pa se je vpisal na filmsko akademijo v Zagrebu. Njegov poklic, ki v smislu pozornosti javnosti pogosto ostaja v ozadju, je z nagrado upravičeno stopil v prvi plan.

Kako ste s študija filozofije presedlali na filmsko fotografijo?

Med obema pravzaprav obstaja povezava: filozofija je čudenje nad svetom, tako kot je to na neki način tudi fotografija. Za študij filozofije me je navdušila gimnazijska profesorica; imela je široko pogleda na svet, ki me je zelo privlačila. Zazdelo se mi je, da bi bil to lahko dober začetek, predvsem zaradi vprašanj, ki si jih v nekem trenutku o življenju najbrž postavljamo vsi: zakaj obstajamo in podobno. V resnici nato med študijem filozofije nisem dobil odgovorov, so se pa odprla nova vprašanja.

Že takrat pa sem se začel ukvarjati s fotografijo, potem ko mi je mama dala svoj stari fotoaparatus. Hkrati mi je bila fotografija blizu tudi zaradi očeta, ki me je vodil po razstavah in okolju, v katerem se je gibal. Najprej sem hotel študirati na Poljskem, saj imajo odlično šolo filmske fotografije, nato pa sem po spletu okoliščin pristal v Zagrebu. Koristilo mi je, da sem zamenjal okolje, saj tako na svet začneš gledati drugače.

Kako danes doživljate razliko med filmsko in klasično fotografijo?

Sveda sta različni že v svojem bistvu, saj gre pri prvi za gibljive slike, pri drugi pa za ujeti trenutek, vendar

tudi osebno do njiju pristopam na zelo različna načina. Pri klasični fotografiji si na ramo oprtam fotoaparat ali vzamem samo telefon in grem. Lovim tisočinke sekunde, ki jih nato zamrznem, in občutek je veliko bolj oseben. Da nastane filmska fotografija, pa mora sodelovati več ljudi, običajno je potrebnih tudi veliko več priprav – že sama kamera je lahko težka okoli dvajset kilogramov, tako da potrebuješ pomočnike že samo zato, da jo lahko premakneš. Nastaja po vnaprej dogovorjenih parametrih, izhodišče je scenarij, pa pogovor z režiserjem in uskladitev z drugimi sektorji, od scenografije do maske.

Sodelovali ste z zelo različnimi režiserji – na primer z Vladom Škafarjem, Daliborjem Matanićem pa tudi z Janezom Burgerjem in Janom Cvitkovičem. Kako se delo direktorja fotografije razlikuje od režiserja do režiserja?

Ko vstopiš v projekt, vstopiš tudi v polje režiserjeve osebne vizije. Ko se začne spoznavni proces med režiserjem in direktorjem fotografije, mora v tem pripravljalnem obdobju filma nujno priti do nekakšnega soglasja v interpretaciji vizualnega pristopa. Četudi ima direktor fotografije nanj morda bistveno drugačen pogled, je nujno, da sledi režiserju, torej da nista »vsak v svojem filmu«.

V filmski fotografiji so še bolj kot na drugih področjih filma še vedno vidni predvsem moški. Prvo žensko so za oskarja za filmsko fotografijo nominirali šele letos.

Za nominacijo sem slišal. Ne vem, od kod takšna razlika. Morda je bilo pred desetletji odločilno to, da so bile kamere res ogromne in jih celo res močan moški ni mogel kar tako premikati, zdaj pa se to zelo hitro spreminja. Na akademiji v Zagrebu, kjer sem študiral, je bilo pol moških, pol pa žensk. Na Hrvaškem nasploh je trenutno tako na področju režije kot kamere priznanih in uspešnih več žensk kot moških. Tudi sam si želim, da bi na področje filmske fotografije vstopilo čim več deklet.

V nobenem primeru ne verjamem v razlike glede spola in tega, ali je nekdo lahko direktor fotografije ali ne. Imamo odlične direktorice fotografije, ki so naredile izjemne foto-

grafije. Gre za individualno senzibilnost, ki ni določena s spolom. Če so imeli zgodovinsko drugačen pogled na to, kaj naj bi delali moški in kaj naj bi delale ženske, v umetnosti razlike v tem smislu ne obstajajo. To je problem družbe, ne ustvarjalnosti.

Kaj vam pomeni nagrada Prešernovega sklada?

Zelo vesel in počaščen sem. Goto-vo je to priznanje in spodbuda, da bom tudi v naprej vztrajal – tudi ko se bom spet spraševal, zakaj počnem to, kar počnem, in ali to počnem v redu, kar je skoraj sestavni del mojega dela.

Po drugi strani me je vse skupaj malo tudi zmedlo, ker sem po naravi bolj introvertiran in se ponavadi izogibam pozornosti. Poleg tega imam nekaj pomislekov: kultura, še posebej film, je pri nas močno zapostavljena. Veliko avtorjev ostaja po krivici spregledanih. In to kljub temu da sta film in umetnost nasploh gradnika družbene identitete. Želim si, da bi bili naši filmi dobri, da bi jih več gledali in da bi imeli dostojno finančno podporo.

Kako bi – kot prejemnik najvišjega priznanja za dosežke na področju umetnosti v državi – komentirali nedavne poteze ministrstva za kulturo?

Jezem sem. Zdi se mi sramotno, da kulturne organizacije, ki so se izkazale tako doma kot v tujini, kar na lepem ostanejo brez financiranja, in to kljub temu da so komisije njihove projekte odlično ocenile. Mislim, da se država ne zaveda, da s tem pravzaprav ruši družbeno identiteto, ki sem jo prej omenjal. Kultura je družbena odgovornost ne glede na politično usmeritev, ne glede na to, ali jo kritizira ali ne.

O tem razpravljamo tudi v Združenju filmskih snemalcev Slovenije, zavedamo se, da je to pereč problem. Morda nisem gledališčnik, a vseeno rad hodim v gledališče, predstave mi odpirajo obzorje in mi dajejo navdih, tudi sam kot filmski snemalec zato lahko delam bolje. Proti takšnemu ravnanju s kulturo se bom vedno boril, tako osebno kot skupaj z društvom. Zdi se mi, da moramo na te stvari stalno opozarjati, četudi včasih naletimo na gluha ušesa. »